

Innst. 205 L

(2013–2014)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Prop. 62 L (2013–2014)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om endringer i naturmangfoldloven

Til Stortinget

Sammendrag

Naturmangfoldloven kapittel IV

Klima- og miljødepartementet foreslår i proposisjonen endringer i lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) kapittel IV om fremmede organismer, §§ 29, 30 og 31. Dette kapitlet i loven har ennå ikke trådt i kraft for annet enn utenlandske treslag til skogbruksformål og ballastvann fra skip.

Departementet viser til at fremmede organismer utgjør en av de største truslene mot biologisk mangfold. Det er derfor viktig å få på plass et helhetlig regelverk for å motvirke de negative effekter fremmede organismer har på det biologiske mangfold i Norge. De foreslåtte endringene i §§ 29, 30 og 31 skal legge til rette for et enklere og mer hensiktsmessig regelverk om fremmede organismer.

For å utfylle lovens kapittel om fremmede organismer arbeides det med en tilhørende generell forskrift om fremmede organismer. Arbeidet med en slik generell forskrift har synliggjort behovet for et enklere og mer hensiktsmessig regelverk. Det foreslås derfor enkelte endringer i både de materielle reglene og forskriftshjemlene i §§ 29, 30 og 31.

Departementet foreslår i proposisjonen følgende endringer:

- det gis i §§ 29 og 31 en hjemmel for at Kongen ved forskrift kan unnta også «grupper av organis-

mer» og ikke bare «bestemte organismer» fra kravet om tillatelse for innførsel og utsetting

- det gis i §§ 29 og 31 en klar hjemmel for at Kongen ved forskrift kan sette krav om melding når det gis unntak fra krav om tillatelse for innførsel og utsetting av organismer
- det gis i § 30 en klar hjemmel for at Kongen ved forskrift kan sette forbud mot utsetting av organismer og en hjemmel for at Kongen ved forskrift kan gi forbud mot omsetning av organismer
- utsetting av planter i private hager unntas etter § 31 bokstav c, jf. § 30 annet ledd, helt fra kravet om tillatelse
- unntaket fra krav om tillatelse for utsetting av planter i parkanlegg og andre dyrkede områder i § 31 gjøres noe videre
- det gis i § 31 hjemmel for at Kongen ved forskrift kan unnta utsetting av organismer i «nærmere bestemte områder» fra kravet om tillatelse

Naturmangfoldloven kapittel II

Departementet viser til at mål og prinsipper for bærekraftig bruk i naturmangfoldloven kapittel II er relevante for flere av de foreslåtte endringene i lovens kapittel IV.

En hjemmel for å utarbeide en forbudsliste for utsetting og omsetning vil bidra til å unngå negativ påvirkning fra fremmede organismer på naturtyper, økosystemer og arter i tråd med forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5 for naturtyper.

Prinsippene i naturmangfoldloven § 8 om kunnskapsgrunnlaget er lagt til grunn for forslaget om å fastsette en klar hjemmel for forbud mot utsetting av bestemte organismer og nærmere angitte organisme-grupper, og for muligheten til å gi forbud mot omsetning av organismer som det er forbudt å sette ut. Forbud mot utsetting og omsetning anses som et for-

målstjenlig virkemiddel i tilfeller der det foreligger vitenskapelig kunnskap om at arten kan medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Forbud mot utsetting og omsetning vurderes først og fremst for landlevende planter.

Lovendringsforslagene, og kapittel IV i sin helhet, vil være et viktig redskap for å redusere negative effekter av fremmede organismer i samvirke med andre store belastninger som arealendringer, klimaendringer, overhøsting og forurensning.

I forslag til lovendringer er det ved valg av reguleringsform foretatt avveininger mellom risiko for negativ påvirkning av naturmangfoldet og andre viktige samfunnsinteresser, jf. naturmangfoldloven § 14. Det har også blitt lagt vekt på om den aktuelle aktiviteten allerede er regulert etter annet lovverk. Hensynet til andre samfunnsinteresser er tillagt særlig vekt når det gjelder forslaget om et generelt unntak for private hageeiere fra å søke tillatelse for utsetting av landlevende hageplanter. Dermed kan private hageeiere forutsette at lovlig kjøpte planter kan settes ut i egen hage.

Hensynet til andre viktige samfunnsinteresser er også vektlagt i forbindelse med forslaget om meldeplikt ved innførsel og utsetting. Meldeplikt vil være en egnet regulering der lovens utgangspunkt om et krav om tillatelse for innførsel eller utsetting anses som unødvendig strengt, men der forvaltningen har behov for oversikt over hvilke organismer som innføres. Meldeplikten vil derfor være aktuell der det i forskrift gis unntak fra hovedregelen om tillatelsesplikt for innførsel og utsetting.

Meldeplikten vil ikke gjelde for innførsel av landlevende planter eller utsetting av planter i private hager.

Høring

Forslag til lovendring ble sendt på høring 25. november 2013. Hovedinntrykket fra høringen er at det er gjennomgående bred tilslutning til de fleste lovendringsforslagene. Høringsinstansene støtter i all hovedsak intensjonene bak forslagene som medfører en forenkling av kapittel IV, og som det er redegjort for i revisjonsnotatet.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Åsmund Aukrust, Eva Kristin Hansen, Per Rune Henriksen, Anna Ljunggren og Terje Aasland, fra Høyre, Nikolai Astrup, Tina Bru, Odd Henriksen og Eirik Milde, fra Fremskrittspartiet, Jan-Henrik Fredriksen og Oskar J. Grimstad, fra Kristelig Folkeparti, Rig-

mor Andersen Eide, fra Senterpartiet, Marit Arnstad, fra Venstre, lederen Ola Elvestuen, fra Sosialistisk Venstreparti, Heikki Eidsvoll Holmås, og fra Miljøpartiet De Grønne, Rasmus Hansson, viser til fremlagte forslag til endringer i naturmangfoldloven og stiller seg positiv til målsetningen om å forenkle praktiseringen av loven, samtidig som lovens formål ikke svekkes.

Komiteen slutter seg til at det gis mulighet for å forskriftsfeste unntak for grupper av organismer i tillegg til enkeltorganismer, samt muligheten til å stille krav om melding.

Komiteen ber regjeringen foreta en gjennomgang av om lovendringen har virket i tråd med intensjonen fem år etter at den er trådt i kraft.

Komiteen slutter seg til at det innføres en eksplisitt forskriftshjemmel for å forby utsetting og en ny forskriftshjemmel for å forby omsetning av bestemte organismer for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Komiteen viser til endringene foreslått i § 31, og slutter seg til disse.

Komiteen ber regjeringen sørge for at de tilhørende forskrifter vedtas snarest mulig, senest 1. januar 2015, slik at lovbestemmelsene om fremmede arter kan tre i kraft.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne, merker seg innvendinger fra høringsinstanser som setter spørsmålsteget ved om endringene faktisk vil føre til forenkling, likeså en bekymring for om en unntaksbestemmelse for grupper av organismer kan slippe skadelige arter inn til landet.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne påpeker at begrepet «grupper av organismer» er diffust og mangelfullt faglig fundert. Skal man inkludere flere arter i en gruppe, må gruppa avgrenses tydelig og som et minimum skille mellom de arter som klarer seg i norsk natur og ikke.

Dette medlem merker seg at endringsforslagene til § 29 innebærer at hageeiere fortsatt vil kunne importere, kjøpe eller på annen måte skaffe seg og sette ut alle arter som ikke står på en egen forbudsliste. Dette fordi § 29 opprettholder bestemmelsen om at det i utgangspunktet ikke kreves tillatelse for innførsel av landlevende planter.

Dette medlem viser til at det i eksisterende § 29 siste ledd står:

«Med mindre annet er bestemt ved forskrift gitt av Kongen, kreves ikke tillatelse etter denne loven til innførsel av landlevende planter.»

Dette medlem viser til at dette blir stående i regjeringens forslag i Prop. 62 L (2013–2014). Mange plantearter som ikke står på en egen forbudsliste fordi de ennå ikke er etablert her i landet og dermed ikke risikovurdert av Artsdatabanken, kan dermed importeres fritt hvis denne formuleringen opprettholdes til tross for den potensielle risikoen for å bli en invaderende art. Et annet problem er alle sykdommer, parasitter, skadeinsekter, sopper og fremmede frø som følger med når planter importeres, stort sett uten noen form for importkontroll, samt muligheten for at nye parasitter og sykdommer følger med.

Dette medlem ønsker derfor en mer preventiv formulering, som kan hindre potensiell spredning av nye fremmede organismer.

Dette medlem vil fremme følgende forslag;

«I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 29 femte ledd skal lyde:

Med mindre annet er bestemt ved forskrift gitt av Kongen, kreves ikke tillatelse etter denne loven til innførsel av landlevende planter som har vært i alminnelig salg her i landet inntil 1. januar 2014 og nærmere bestemte husdyr. Det kreves heller ikke tillatelse for innførsel av biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til innførsel av i eller i medhold av annet lovverk.»

Komiteens medlemmer fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne mener det er tilstrekkelig at det er uakseptabel risiko for uheldige følger for det biologiske mangfoldet, i tråd med føre-var-prinsippet, og at loven derfor må lyde:

«§ 30 annet ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før naturlig finnes på stedet, med unntak for utsetting av planter i private hager. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå risiko for vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.»

Disse medlemmer viser til brev til komiteen fra klima- og miljøministeren 16. mai 2014, der hun sier følgende om forslaget:

«Forslaget innebærer at terskelen for å kunne gi forskrift om forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer settes noe lavere enn regjeringens forslag. Med komitémedlemmenes forslag vil det ikke stilles samme krav til sannsynlighet for at vesentlige uheldige følger for det biologiske mang-

fold vil inntreffe for å kunne gi et forbud mot utsetting og omsetning. En større vektlegging av risikoaspektet vil kunne innebære at det blir mer aktuelt å vurdere forbud mot såkalte 'dørstokkarter'. Dette er arter som ennå ikke er etablert i Norge, men som med stor sannsynlighet vil kunne etablere seg her.»

Disse medlemmer slutter seg til dette og vil fremme forslaget.

Disse medlemmer vil understreke at en organisme som hører naturlig hjemme i en del av Norge, ikke automatisk hører hjemme i en annen – og dermed vil kunne utgjøre en trussel mot det biologiske mangfoldet hvis satt ut på feil sted.

Disse medlemmer vil derfor fremme følgende forslag:

«§ 31 b) skal lyde:

b) norske treslag, som finnes naturlig på stedet,»

Disse medlemmer viser til brev til komiteen fra klima- og miljøministeren 16. mai 2014, der hun sier følgende om forslaget:

«Forslaget vil innebære at det vil kreves tillatelse for utsetting av alle norske treslag som ikke finnes naturlig på stedet. Begrepet 'naturlig på stedet' er et snevrere begrep enn 'distriktet' i § 30 første ledd bokstav b, og omfatter det området hvor utsettingen skjer, jf. Ot.prp. nr. 52 (2008–2009) s. 402. Det er der videre presisert at hvor stor omkrets som skal medregnes må vurderes konkret, og vil blant annet avhenge av i hvilket område organismene antas å ville spre seg.

Med dette vil det kreves tillatelse for utsetting av alle norske treslag utenfor artens naturlige utbredelsesområde. Forslaget vil særlig omfatte bruken av norsk gran utenfor artens naturlige utbredelsesområde. Norsk gran har vært plantet ut i slike områder i et betydelig omfang over lang tid. Disse utplantingene kan ha betydelige negative effekter på stedegne arter, naturtyper og landskap, og et krav om tillatelse er derfor ønskelig ut fra hensynet til det biologiske mangfold.

En endring som foreslått av komitémedlemmene vil kreve økte ressurser til saksbehandling hos miljømyndighetene.»

Disse medlemmer slutter seg til dette og vil fremme forslaget.

Komiteen påpeker nødvendigheten av å ha tilstrekkelig tilgang til friske og effektive humler for bruk til pollinering i veksthus. Begrunnelsen er at humlenes pollinering er avgjørende for å få god avling og kvalitet, og det er viktig at humlebolene har stabil kvalitet og at tilgangen er tilstrekkelig.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Senterpartiet mener at bruk av humler i lukkede veksthus ikke er det samme som

utsetting i natur, og at naturmangfoldlovens bestemmelser ikke må forhindre bruk av mørk jordhumle til pollinering i veksthus.

Bruk av humler er underlagt aktsomhetsplikten som er knyttet til naturmangfoldloven, og har strenge retningslinjer for håndtering og bruk av humlebol slik at rømning forhindres. Disse medlemmer mener at bruk av mørk jordhumle til pollinering i veksthus kan underlegges krav om melding.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Venstre, Sosialistisk Venstreparti og Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 1

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 30 annet ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før naturlig finnes på stedet, med unntak for utsetting av planter i private hager. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå risiko for vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Forslag 2

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 31 b) skal lyde:

b) norske treslag, som finnes naturlig på stedet,

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:

Forslag 3

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 29 femte ledd skal lyde:

Med mindre annet er bestemt ved forskrift gitt av Kongen, kreves ikke tillatelse etter denne loven til innførsel av landlevende planter som har vært i alminnelig salg her i landet inntil 1. januar 2014 og nærmere bestemte husdyr. Det kreves heller ikke tillatelse for innførsel av biologiske plantevernmidler som det er gitt tillatelse til innførsel av i eller i medhold av annet lovverk.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i naturmangfoldloven

I

I lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold gjøres følgende endringer:

§ 29 fjerde ledd skal lyde:

Kongen kan gi forskrift om innførsel etter første ledd, herunder om krav til søknad om vilkår for tillatelsen. Kongen kan også gi forskrift om at bestemte organismer eller grupper av organismer kan innføres uten tillatelse etter denne paragraf, og kan da stille krav om melding. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot innførsel av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

§ 30 skal lyde:

§ 30. (utsetting og omsetning)

Ingen må uten med hjemmel i § 31 eller tillatelse fra myndigheten etter denne loven sette ut

- organismer av arter og underarter som ikke finnes naturlig i Norge, herunder utenlandske treslag,
- vilt av arter, underarter eller bestander som ikke fra før finnes naturlig i distriktet,
- organismer, unntatt stedege stamme, i sjø eller vassdrag, herunder kunstige dammer, med mindre det foreligger tillatelse etter lov 17. juni 2005 nr. 79 om akvakultur (akvakulturloven). Utsetting av stedege stamme til kultiveringsformål krever tillatelse etter lakse- og innlandsfiskloven.

Kongen kan gi forskrift om krav om tillatelse for utsetting av organismer som ikke fra før finnes naturlig på stedet, med unntak for utsetting av planter i private hager. Kongen kan også gi forskrift om forbud mot utsetting og omsetning av bestemte organismer hvis det anses nødvendig for å unngå vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold.

Søknad om tillatelse til utsetting etter første ledd og etter forskrift gitt med hjemmel i annet ledd første punktum skal klarlegge de virkninger som utsettingen kan ha for det biologiske mangfold. Tillatelse kan ikke gis hvis det er grunn til å anta at utsettingen vil medføre vesentlige uheldige følger for det biologiske mangfold. Kongen kan gi forskrift om krav til søknad.

§ 31 skal lyde:

§ 31. (*utsetting uten særskilt tillatelse*)

Utsetting *uten særskilt tillatelse* kan skje dersom aktsomhetsplikten etter § 28 blir overholdt, av

- a) organismer som er innført med tillatelse etter § 29 første ledd, jf. annet ledd med sikte på utsetting,
- b) norske treslag,
- c) planter i *private* hager,
- d) *planter i* parkanlegg og andre dyrkede områder, hvis plantene *i liten grad* kan påregnes å spre seg utenfor området og *spredningen ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold* og
- e) biologiske plantevernmidler som det er gitt tilla-

telse til utsetting av i eller i medhold av annet lovverk.

Kongen kan gi forskrift om at nærmere angitte organismer eller grupper av organismer kan settes ut uten særskilt tillatelse hvis utsettingen ikke kan påregnes å medføre fare for uheldige følger for det biologiske mangfold. Det kan da stilles krav om melding, og adgangen til utsetting uten tillatelse kan begrenses til nærmere bestemte områder.

Utsetting etter første ledd kan ikke skje i strid med forskrift etter § 30 *annet ledd*. Dette gjelder ikke norske treslag.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 22. mai 2014

Ola Elvestuen

leder

Heikki Eidsvoll Holmås

ordfører

